

ROZVOJ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ POTŘEBNÝCH V PRAXI A PŘI STUDIU VYSOKÝCH ŠKOL UMĚLECKÉHO ZAMĚŘENÍ

Publikace nejen pro skupinu oborů 82 Umění a užité umění

ROZVOJ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ POTŘEBNÝCH V PRAXI A PŘI STUDIU VYSOKÝCH ŠKOL UMĚLECKÉHO ZAMĚŘENÍ

Publikace nejen pro skupinu oborů 82 Umění a užité umění

Tato publikace byla vytvořena a vydána v projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.
Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz

Autorský kolektiv:

PhDr. Karel Starý, Ph.D. (Čtenářství, čtenářská gramotnost, čtenářské dovednosti)

PhDr. Pavla Brožová (pracovní listy)

Oponentura: Prof. PhDr. Petr A. Bílek, CSc., Mgr. Josef Soukal

Editor: Mgr. František Brož

Návrh obálky: Robin Durec

Redakce: Lucie Šnajdrová

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, Praha 10, 102 00

Praha 2013

ISBN 978-80-7481-017-6

OBSAH

Předmluva	4
Čtenářství, čtenářská gramotnost, čtenářské dovednosti	6
Základní pojmy	6
Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti	8
Výsledky mezinárodních výzkumů v ČR	13
Použitá literatura	16

PŘEDMLUVA

Východiskem pro zpracování publikace je teze, že „osvojení si schopnosti dobře číst je v podstatě základním požadavkem pro sociální a hospodářské nároky společnosti 21. století“¹. Z tohoto úhlu pohledu se výuka vedoucí k osvojení čtenářských dovedností stává jedním z primárních cílů a zároveň prostředků vyučovacího procesu, a to bez ohledu na typ navštěvované školy. Nedostačující úroveň čtenářských dovedností má za následek omezené životní příležitosti. Dovednost porozumění různým formám psaného jazyka, jeho používání a přemýšlení o něm je nedílnou složkou funkční gramotnosti, tedy samotného základu potřebného k tomu, aby jedinec obstál v životě současné společnosti.

Publikace *Rozvoj čtenářských dovedností potřebných v praxi a při studiu vysokých škol uměleckého zaměření* je příspěvkem k řešení uvedené problematiky. Přináší učitelům inspiraci k využití odborného směřování žáků při výuce čtenářských dovedností. Publikace je tvořena dvěma částmi. Úvodní text je věnován čtenářství a čtenářské gramotnosti a jejich základním pojmům a aspektům, připojeny jsou informace o mezinárodních výzkumech v této oblasti.

4

Druhá část obsahuje 20 pracovních listů, jejichž koncepce je založena na propojení rozvoje čtenářských dovedností žáků uměleckých oborů středních škol s texty, které jsou tematicky specifické vždy pro určitý obor vzdělání v rámci celé skupiny oborů vzdělání 82 Umění a užití umění. Jednotlivé pracovní listy jsou vždy primárně určeny pro jeden z dvaceti oborů vzdělání v rámci dané skupiny oborů. To znamená, že žáci mohou pracovat s texty tematicky jim blízkými, zároveň jsou tematika, obtížnost a formální stránka textů voleny tak, aby každý žák každého oboru vzdělání mohl pracovat se všemi pracovními listy obsaženými v publikaci. Variabilita pracovních listů umožňuje jejich využití i „za hranicemi“ uměleckých oborů.

Pracovní listy jsou zamýšleny především jako výukový materiál, i proto v nich není uvedeno řešení. U otevřených úloh, které v pracovních listech převažují, je často nemožné postihnout správné odpovědi v celé jejich šíři a úplnosti. Ve

¹ Výuka čtení v Evropě: souvislosti, politiky a praxe. Vydáno Výkonnou agenturou pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblasti, EACEA P9 Eurydice, 2011.

výuce čtenářských dovedností má minimálně stejný význam jako správné vyřešení úlohy i hledání cest a postupů, jak se ke správnému řešení dobrat. V tomto procesu sehrává základní roli vyučující, žádný klíč správných odpovědí ho nahradit nemůže.

Pracovní listy v publikaci jsou metodickou pomůckou vhodnou k osvojování i procvičování základních čtenářských dovedností potřebných k efektivnímu uplatnění absolventů středních škol uměleckých oborů v praktickém pracovním životě i při dalším studiu. V konečném důsledku jsou čtenářské dovednosti nezbytným předpokladem k výkonu prakticky každé profese. Od člověka 21. století se ale očekává, že jeho flexibilita bude hranici jedné profese významně překračovat. Prvním krokem k tomu je schopnost dobře číst...

František Brož

ČTENÁŘSTVÍ, ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST, ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI

ZÁKLADNÍ POJMY

Píšeme-li o čtenářských dovednostech, dotýkáme se tématu nesnadno uchopitelného. Pro správné porozumění je potřeba nejprve vysvětlit, jak chápeme základní pojmy související se čtením. Mezi ně patří především výrazy *text*, *čtenářská gramotnost* a *čtenářství*. Jestliže *text* chápeme jako obecný pojem pro to, co je čteno, pak *čtenářskou gramotnost* chápeme jako komplexní pojem pro schopnosti a dovednosti s *texty* pracovat. *Čtenářství* pak vyjadřuje subjektivní aktivitu jedinců, vyhledávání příležitostí ke čtení a čtení pro potěšení.

TEXT

Když se řekne *text*, jako první asi každému naskočí představa změti písmen na papíře. Role papíru jako hlavního „nosiče“ textů je v současnosti značně oslabována ve prospěch digitálních textů umístěných na obrazovkách počítačů, čteček, mobilních telefonů apod. Existuje ale i mnohem širší pojetí *textu*, které zahrnuje jiné grafické znaky než písmena. Z jazykového hlediska zase může být textem i mluvený projev bez grafického záznamu. Akademický slovník cizích slov uvádí, že „notový zápis hudebního díla“ je označován jako „hudební text“ (s. 761). Z hlediska uměleckých oborů se spíše soustředíme na to, že v určitých souvislostech může být textem chápán obrazový materiál, jehož cílem je poskytnout čtenáři nějakou informaci nebo zapůsobit na jeho emoce. V mezinárodních výzkumech *čtenářské gramotnosti* se takové texty označují jako „nesouvislé“. Jedná se zpravidla o kombinaci psaného textu a obrázků, grafů či schémat.

ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

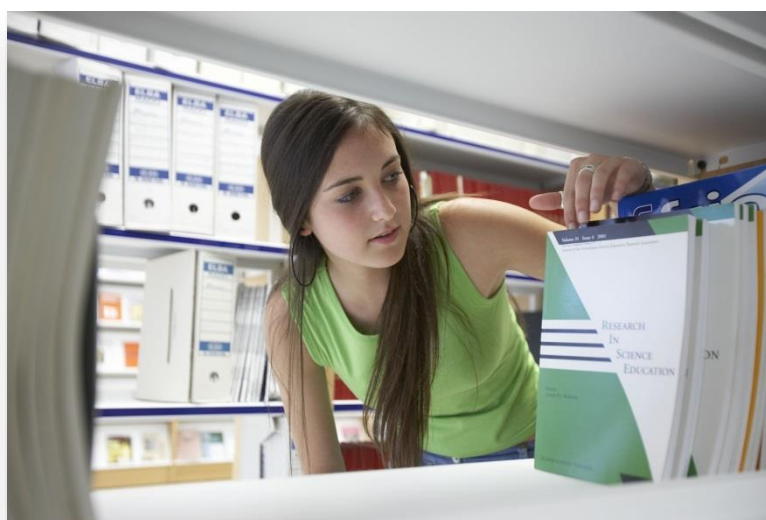
Tím jsme se dostali k dalšímu pojmu, kterým je *čtenářská gramotnost*. Jedná se o pojem, který se k nám dostal ze zahraničí. Pojem *gramotnost* v českém slovníku sice obsažen byl, ale byl spojován v podstatě jen s dovedností číst psaný text a používán hlavně jako protiklad pojmu *negramotnost*. Rabušicová (2002) zevrubně popisuje změny v používání tohoto termínu v českém prostředí

a vysvětluje, že po otevření se naší společnosti demokratickému světu na začátku 90. let minulého století připutoval k nám z angličtiny pojem *literacy* překládaný jako *funkční gramotnost*, a ten umožňuje rozšířit pojetí gramotnosti i do oblasti čtení, matematiky nebo přírodovědy (Doležalová, 2005). V současnosti již nikoho nepřekvapí, když se mluví o gramotnosti finanční nebo počítačové. V rámci přirozené internacionalizace českého jazyka byl slovní význam pojmu *čtenářská gramotnost* rozšířen i na pokročilé čtenářské dovednosti a zájmové čtení neboli čtenářství.

ČTENÁŘSTVÍ

Pojem *čtenářství* zahrnuje množství času, které čtením trávíme, jestli čteme rádi nebo neradi, co čteme, proč čteme, z jakých zdrojů si četbu vybíráme apod. Jinými slovy se jedná o naše individuální chování spojené se čtením. Položíte-li si otázku, jak souvisejí pojmy *čtenářská gramotnost* a *čtenářství*, jistě vás napadne, že lidé, kteří často a se zájmem čtou, budou mít rozvinutější čtenářské dovednosti. I když to neplatí absolutně, pozitivní vazba mezi zájmem ve čtení a úrovní čtenářských dovedností je prokazatelná. (Faltýn, Nemčíková & Zelendová, 2010)

Jak již bylo zmíněno, velký vliv na pojetí čtenářské gramotnosti v České republice mají mezinárodní výzkumy. Již více než deset let umožňují porovnávat čtenářské dovednosti a čtenářství českých žáků i dospělých s jinými národy. Podívejme se nyní na některé z nich.

MEZINÁRODNÍ VÝZKUMY ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Pro aktivní, smysluplný a úspěšný život v současném světě potřebují být lidé vybaveni jinými znalostmi a dovednostmi, než tomu bylo v minulosti. Množství informací se mnohonásobně zvětšilo a bez schopnosti rychle a účinně se v nich orientovat je každý jedinec vystaven ohrožení, že se ocitne na okraji společnosti, nebude schopen zajistit hmotné ani intelektuální potřeby pro sebe a svou rodinu, bude ohrožen nezaměstnaností a životním neúspěchem. Mezinárodní instituce, jako Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), realizují mnoho studií, které ukázaly, že lidé, kterým chybí specifické čtenářské dovednosti, mají problémy s uplatněním na trhu práce.

Nároky na čtenářské dovednosti se přitom stále zvyšují. S vyspělostí ekonomik roste potřeba stále vzdělanější populace a čtenářské dovednosti nabývají na významu. Národy se rozvíjejí, počet i rozmanitost materiálů vzrůstá a jednotlivci se ocitají před nutností pracovat s textovými informacemi novými a komplikovanějšími způsoby. Se současným nástupem ekonomik založených na informacích, které nahrazují ekonomiky založené na průmyslu, se čtenářská gramotnost opět proměňuje. Vzhledem k velkému množství dostupných informací nabývá na významu schopnost čtenáře získané informace propojovat, hodnotit a interpretovat. (Metelková Svobodová, 2012)

PIRLS

Čtenářskou gramotností se zabývají různé mezinárodní programy pro děti, mládež i dospělé. U dětí mladšího školního věku, konkrétně ve 4. ročníku základní školy, je to výzkum PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). Výzkum je organizován Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement). V České republice organizuje výzkum národní koordinační centrum, které v současnosti působí v rámci České školní inspekce. Testování probíhá v pravidelných pětiletých cyklech. První sběr dat pro hlavní šetření se uskutečnil v roce 2001, dalšího šetření (v roce 2006) se Česká republika neúčastnila, znovu se zapojila až do cyklu s hlavním sběrem dat v roce 2011, spolu s 54 dalšími zeměmi světa. Výsledky z posledního šetření PIRLS lze označit za nadějně, protože se oproti předchozím zlepšují. Vzhledem k cílové skupině čtenářů a zaměření této publikace se budeme zabývat výzkumy

čtenářských dovedností dospívajících a dospělých, kde výsledky bohužel tak dobré nejsou.

PISA

Asi nejznámějším výzkumem čtenářských dovedností mládeže je Program pro mezinárodní hodnocení žáků (Programme for International Student Assessment – PISA), jehož organizátorem je Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Cílem výzkumu je zjišťovat, jakými dovednostmi pro život jsou žáci vybaveni ve věku 15 let. Sleduje tři tematické oblasti neboli gramotnosti – čtenářskou, matematickou a přírodovědnou. Výzkum probíhá již od roku 2000 v opakovaných tříletých cyklech. Každý cyklus se prioritně soustředí na jednu z uvedených gramotností. V letech 2000 a 2009 byla hlavní sledovanou oblastí čtenářská gramotnost, což umožňuje porovnat, jak se čtenářské dovednosti českých žáků změnily v relativně dlouhodobém časovém horizontu.

Výsledky bohužel nejsou příliš povzbudivé. Úroveň čtenářských dovedností patnáctiletých dlouhodobě klesá. Zhoršení výsledků oproti roku 2000 patří mezi nejvýraznější ze všech zúčastněných zemí. Ukazuje se, že špatný výsledek je způsoben žáky na dolní hranici čtenářských dovedností. Jinými slovy žáků s dobrými a průměrnými znalostmi ubylo a přibylo žáků, jejichž výsledky nedosáhly ani základní úrovně čtenářské gramotnosti. Téměř čtvrtina patnáctiletých může mít vážné problémy s fungováním v běžném každodenním životě. (Palečková, Tomášek & Basl, 2010).

PIAAC

Čtenářskými dovednostmi dospělých se zabývá *Program pro mezinárodní hodnocení kompetencí dospělých* (Programme for the International Assessment of Adult Competencies – PIAAC), který si klade za cíl zkoumat dovednosti jednotlivců i národů v informačním světě. Výzkum je stejně jako PISA organizován OECD. Čtenářskou gramotnost považuje za jednu z klíčových dovedností pro život ve 21. století. Výzkum probíhá i v České republice a výsledky budou zveřejněny v roce 2013.

Podívejme se, jak výzkum PIAAC v současnosti vymezuje čtenářskou gramotnost²:

Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psaným textům, hodnotit je, používat je a zabývat se čtením s cílem účastnit se života společnosti, dosahovat svých cílů a rozvíjet své vědomosti a potenciál.

Následuje vysvětlení hlavních pojmů použitých v definici:

PSANÝ TEXT

Předchozí hodnocení čtenářské gramotnosti se soustředila především na souvislé i nesouvislé texty informativní povahy. Cílem nového pojetí je rozšířit okruh textů tak, aby zahrnoval větší rozmanitost typů textu, např. narativní i interaktivní texty, a větší rozmanitost médií. Zahrnutí elektronických textů obohacuje hodnocení čtenářské gramotnosti o nové druhy textů i obsahů, jako jsou *interaktivní texty* (např. výměny názorů v komentářích na blogu nebo v e-mailových diskusích), *složené texty* (ať už zobrazené současně na obrazovce, nebo propojené pomocí hypertextu) a *rozšiřitelné texty*, ve kterých může být stručné sdělení doplněno podrobnějšími informacemi, pokud si tak uživatel přeje.

POROZUMĚT

Základním úkolem čtenáře je pochopit smysl textu, přičemž pochopení textu může být rozsáhlé nebo dílčí, doslovné nebo implicitní. Sahá to od elementárního pochopení významu slov k tak složitému úkolu, jako je pochopení zásadního tématu rozsáhlé polemiky či příběhu. O určité úrovni pochopení textu zcela jistě vypovídá i jeho hodnocení a použití, jejichž prostřednictvím lze také tuto úroveň nepřímým způsobem měřit. Vlastní hodnocení čtenářské gramotnosti by mělo zahrnovat i úlohy, které jsou zacíleny na explicitní zjišťování složitějšího porozumění. Sem patří například vztahy mezi různými částmi textu, hlavní myšlenka textu nebo pochopení autorova záměru.

² Definice čtenářské gramotnosti ve výzkumu PISA je téměř identická: „*schopnost rozumět psaným textům, přemýšlet o nich, vyhledávat příležitosti ke čtení a používat je k dosahování vlastních cílů, k rozvoji svých znalostí, potenciálu a aktivní participaci ve společnosti.*“ (OECD 2010, s. 37)

Čtenáři musí rovněž pochopit sociální funkci každého textu a způsob, jakým funkce textu ovlivňuje strukturu a obsah.

HODNOTIT

Čtenáři text, se kterým se setkávají, neustále posuzují. Musejí posoudit, zda je text pro daný účel vhodný a zda poskytuje potřebné informace. Dále musejí posoudit pravdivost a spolehlivost obsahu a vzít v úvahu všechna možná zkreslení pravdivosti čtených informací, která mohou být dána subjektivním pohledem a zaujatostí autorů textů. Některé texty musejí posuzovat jako umělecká díla a zároveň jako zdroje informací. Takové posouzení je zvláště důležité v případě elektronických textů, protože původ mnoha digitálních textů je nejasný a je snadné je široce a anonymně distribuovat. Zdroje internetových informací jsou rozmanité, některé považujeme za známé a důvěryhodné, u jiných si nejsme jisti, jak spolehlivé informace obsahují, protože daný zdroj buď neznáme, nebo mu zcela nedůvěřujeme.

POUŽÍVAT

Většina četby dospělých je směřována k okamžitému použití informací a myšlenek z textu pro konkrétní účel nebo k ovlivnění názorů čtenáře. Takové použití textu vyžaduje v některých případech pouze minimální pochopení, porozumění smyslu slov s elementárním rozeznáním struktury (například u množství nabídek). Jindy je pro získání informací třeba použít i složitější strukturální porozumění. Ve všech případech však čtenář přistupuje k textu s určitým záměrem.

ZABÝVAT SE ČTENÍM

Zdá se, že lidé čtou jen tehdy, pokud to od nich vyžaduje nějaký úkol. Jiní čtou také pro potěšení a ze zájmu. Někteří dospělí čtou jenom to, co ostatní (např. jejich zaměstnavatelé) označí za nutné, zatímco druzí čtou texty, které si sami vybírají. Dospělí se tedy liší v tom, jak se texty zabývají a jakou roli hraje četba v jejich životech. Studie prokázaly, že čtenářství (tj. postoj ke čtení a samotná čtenářská praxe) výrazně koresponduje s výsledky měření jejich čtenářských schopností.

ÚČASTNIT SE ŽIVOTA SPOLEČNOSTI

Zatímco dřívější definice odkazovaly na úlohu čtenářské gramotnosti ve vztahu k „fungování“ ve společnosti, PIAAC používá termín „účast“, který zdůrazňuje aktivnější roli jednotlivce. Dospělí používají texty jako způsob, jímž se zapojují do svých sociálních prostředí, jímž získávají informace o životě ve své komunitě, ať už blízké domovu, či vzdálenější, a jímž aktivně přispívají k životu této komunity. Pro mnoho dospělých je čtenářská gramotnost nepostradatelná při jejich účasti na pracovním trhu. Tím uznáváme sociální aspekt čtenářské gramotnosti jako nedílné součásti vzájemných vztahů mezi jednotlivci.

DOSAHOVAT SVÝCH CÍŮ

Dospělí mají řadu potřeb, které musí naplňovat, od prostého přežití přes osobní uspokojení, profesionální a pracovní vývoj až k zapojení do společnosti. Čtenářská gramotnost se stále více podílí na uspokojování těchto potřeb, ať už např. v pouhém procesu nakupování, nebo při styku se složitým administrativním systémem, jehož pravidla jsou běžně dostupná pouze ve formě psaného textu. Je rovněž důležitá pro uspokojení společenských a osobních potřeb dospělých, pro zábavu a volný čas, pro rozvoj vlastní komunity a pro uplatnění v zaměstnání.

ROZVÍJET SVŮJ POTENCIÁL

Studie naznačují, že mnoho dospělých se v průběhu svého života zúčastňuje nějakého typu vzdělávání, často neformálního a orientovaného na sebe samé. Většina z těchto aktivit vyžaduje určité užití textu, a jelikož se jedinci snaží vylepšit kvalitu svého života, ať už na pracovišti, nebo mimo něj, potřebují chápat a používat tištěné a elektronické materiály a aktivně se jimi zabývat. (podle www.piaac.cz, kráceno K. S.)

VÝSLEDKY MEZINÁRODNÍCH VÝZKUMŮ V ČR

Poslední data o stavu čtenářské gramotnosti dospělých jsou výsledky předchozího mezinárodního výzkumu kompetencí dospělých SIALS (Second International Adult Literacy Survey), kterého se v roce 1998 zúčastnila i ČR. Dospělí Češi v něm ve srovnání s ostatními zeměmi prokázali vysokou úroveň dovednosti pracovat s čísly v situacích běžného života (tzv. numerická gramotnost) a získávat informace z nesouvislých textů: tabulek, grafů, formulářů apod. (tzv. dokumentová gramotnost). Nízká byla naopak úroveň tzv. literární gramotnosti (dovednosti pracovat se souvislými texty). Jak jsme ukázali výše, pojetí výzkumu PIAAC se poněkud liší. Úlohy z tzv. dokumentové a literární gramotnosti nejsou odděleny, ale jsou řešeny pod společným pojmem čtenářské gramotnosti. Rychlý pokrok informačních a komunikačních technologií přinesl zařazení samostatné oblasti řešení úloh v prostředí komunikačních technologií.

Z výsledků patnáctiletých žáků ve výzkumu PISA lze zjistit, že žáci byli úspěšnější při řešení úloh spojených se *souvislými* texty a méně úspěšní při řešení úloh s *nesouvislými* texty. To je opačný výsledek, než tomu bylo ve výše zmíněném výzkumu dospělých SIALS 1998 a také oproti předchozímu šetření PISA 2000. Zdá se, že schopnost porozumět textu obsahujícímu obrázky, grafy či schémata klesá. I podle žánru výchozího textu v PISA 2009 řešili čeští žáci lépe texty narativní povahy (obsahující děj – *vyprávění*) než texty informační povahy (výklad, polemika, popis, návod). Co se týče prostředí, ze kterého výchozí text pocházel, řešili čeští žáci nejlépe úlohy ze vzdělávacího prostředí a nejhůře z pracovního prostředí.

Podle charakteru čtenářských dovedností jsou jednotlivé testové úlohy v rámci výzkumu PISA zařazeny do třech kategorií:

1. *Získávání informací* – vyhledání konkrétní informace v textu.
2. *Zpracování informací* – celkové porozumění a interpretace textu.
3. *Zhodnocení textu* – posouzení formy a obsahu textu vzhledem k informacím, které v něm nejsou obsaženy, přesah do života, do kontextu, aplikace textu do reálného života.

U prvních dvou kategorií skončili naši žáci v PISA 2009 nad mezinárodním průměrem, naopak v poslední hluboko pod průměrem. Lze konstatovat, že

celkový špatný výsledek českých žáků ve čtenářských dovednostech je způsobem neúspěšností v úlohách na tzv. zhodnocení textu. Špatný výsledek v této kategorii není ničím novým. Již v roce 2000 zde byly výsledky slabé a rok 2009 přinesl další zhoršení. Právě na tuto oblast čtenářské gramotnosti bychom se museli zaměřit, pokud bychom chtěli nepříznivý vývoj zvrátit.

Podívejme se tedy na tuto obecnou kategorii podrobněji. Jako příklad nám může posloužit konkrétní úloha na zhodnocení textu – posouzení obsahu:

ZADÁNÍ

Podívej se do tabulky na bod 3 ve sloupci **Ne**. Co by v této souvislosti mohlo být tím „jiným aspektem“? Svou odpověď zdůvodni.

Výchozí text (část):

Jsou mobilní telefony nebezpečné?

Ano	Ne
1. Rádiové vlny vysílané mobilními telefony mohou zahřívát tělesné tkáně a tím je poškozovat.	Rádiové vlny nejsou tak silné, aby tělo působením tepla poškodily.
2. Magnetické pole vytvářené mobilními telefony může ovlivňovat činnost tělesných buněk.	Toto magnetické pole je velmi slabé, takže je nepravděpodobné, že by mělo nějaký dopad na buňky v našem těle.
3. Lidé, kteří dlouze telefonují mobilním telefonem, si občas stěžují na únavu, bolesti hlavy a neschopnost soustředění.	Tyto účinky nebyly nikdy pozorovány v laboratorních podmínkách, a mohou být tedy přičítány jiným aspektům moderního způsobu života.
4. U uživatelů mobilních telefonů se 2,5krát zvyšuje riziko, že onemocní rakovinou mozku v blízkosti ucha, k němuž přikládají mobilní telefon.	Vědci připouštějí, že není jisté, že toto zvýšené riziko souvisí s používáním mobilních telefonů.
5. Mezinárodní agentura pro výzkum rakoviny zjistila souvislost mezi rakovinou u dětí a elektrickým vedením. Stejně jako mobilní telefony i elektrické vedení vydává záření.	Záření z elektrického vedení je jiné povahy a vyzařuje mnohem více energie než záření z mobilních telefonů.

Klíčová fakta

Protikladné zprávy o škodlivém vlivu mobilních telefonů na zdraví se začaly objevovat na konci 90. let.

Klíčová fakta

Do vědeckého výzkumu škodlivosti mobilních telefonů již byly investovány miliony dolarů.

6. Frekvence rádiových vln, které jsou podobné těm v mobilních telefonech, geneticky pozměnily cizopasně červy. Červi nejsou lidé, takže není vůbec zaručeno, že budou naše mozkové buňky reagovat stejně.

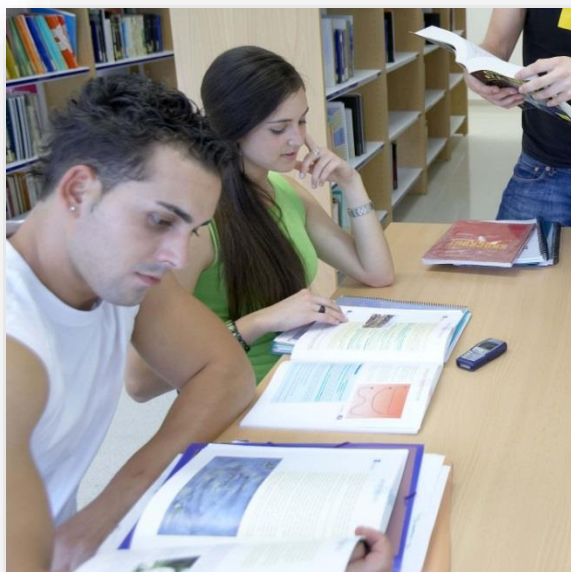
Jako úplné (správné) řešení byly hodnoceny odpovědi uvádějící aspekt moderního způsobu života, který může souviset s únavou, bolestmi hlavy nebo neschopností soustředit se, například: *Práce do večera. Počítače. Drogy. Přílišné dívání na televizi.*

Jako nevyhovující odpovědi byly hodnoceny odpovědi nevhodné, nedostatečné nebo vágní, jako například: *Únava. Vyčerpání. Neschopnost soustředění* (pouze opakování informací z textu) nebo *Životní styl. Bolesti uší.* (Žáci nechápou význam slova *aspekt*, nerozlišují příčinu a důsledek apod.).

Průměrná úspěšnost českých žáků v této úloze byla 42,5 % (oproti mezinárodnímu průměru 54,9 %). Jednalo se tedy o jednu z úloh, kterou čeští žáci řešili výrazně hůře než jejich zahraniční vrstevníci. Zajímavé také je, že mnoho žáků se o nalezení správné odpovědi vůbec nepokusilo (36 %). (Kramplová, 2011)

Ač mladí lidé především díky bouřivě se rozvíjejícím informačním a komunikačním technologiím čerpají informace mnohem častěji nejen z psaného

textu, ale i z obrazového materiálu, podle výzkumu PISA 2009 dovednosti českých patnáctiletých v této oblasti zaostávají za ostatními rozvinutými zeměmi. Ukazují na to například jejich výsledky při řešení testových úloh s tzv. nesouvislými texty.

POUŽITÁ LITERATURA

Petráčková, V., Kraus, J. (1998). *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia.

Čtenářská gramotnost dospělých: Konceptuální rámec pro PIAAC. (2009) [Dostupné online na http://www.piaac.cz/attach/ramec_ctenarska_gramotnost.pdf zobrazeno 27. 5. 2013]

Doležalová, J. (2005). *Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus.

Faltýn, J., Nemčíková, K., Zelendová, E. (Eds.). (2010). *Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele*. Praha: VÚP.

Kramplová, I., Potužníková, E. (2005). *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV.

Kramplová, I. (2011). *Zakroužkuj/ vyber/zdůvodni*. Praha: ÚIV.

Metelková Svobodová, R. (2012). *Cesta ke vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita. [Dostupné online na: <http://projekty.osu.cz/svp/opory/pdf-metelkova-ctenarska-gramotnost-cesta-ke-vzdelavani-adaptace.pdf> zobrazeno 27. 7. 2013]

OECD (2010) PISA

Palečková, J., Tomášek, V., & Basl, J. (2010). *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?* Praha: ÚIV.

Rabušicová, M. (2002). *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita.

Starý a kol. (2012). *Úlohy pro rozvoj čtenářské gramotnosti pro druhý stupeň základního vzdělávání. Náměty pro rozvoj kompetencí žáků na základě zjištění výzkumu PISA 2009*. Praha: ČŠI.

Straková, J., et al. (2002). *Vědomosti a dovednosti pro život. Čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: ÚIV.

Šebesta, K. (2005). *Od jazyka ke komunikaci. Didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Karolinum.

Úlohy pro měření čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti (patnáctiletých) (2000). Praha: ÚIV.

Wildová, R. a kol. (2012). *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: UK PedF.

Wildová, R. a kol. (2012). *Rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti. Příklady dobré praxe*.